

ШЛЯХ НЕЗБОРИМОГО ПОШУКУ

Видатному та славетному вченому сучасності, лідерові українських генетиків і селекціонерів Володимирові Васильовичу Моргуну виповнюється 75.

В.В. Моргун народився 10 березня 1938 р. в с. Новоселиця Чигиринського р-ну Черкаської обл. у селянській родині. Закінчив Знам'янський сільськогосподарський технікум (1958 р.) та агрономічний факультет Української сільськогосподарської академії (1963 р.) за фахом — учений агроном. За відмінні успіхи в навчанні був удостоєний Ленінської стипендії. Свою наукову діяльність розпочав ще студентом. У 1964—1967 рр. навчався в аспірантурі УСГА за спеціальністю «генетика».

З 1974 р. В.В. Моргун завідував відділом експериментального мутагенезу в Інституті молекулярної біології і генетики АН УРСР. У 1986 р. його було обрано директором Інституту фізіології рослин АН УРСР, який після об'єднання з генетичними відділами Інституту молекулярної біології і генетики він реорганізував в Інститут фізіології рослин і генетики НАН України.

З 2009 р. В.В. Моргун — академік-секретар Відділення загальної біології НАН України.

У 42 роки В.В. Моргун захистив докторську дисертацію, в 47 його було обрано членом-кореспондентом АН УРСР, а в 52 — академіком АН УРСР.

Видатний український вчений В.В. Моргун добре відомий світовій науковій спільноті як талановитий дослідник, блискучий селекціонер, наукові роботи якого присвячені генетиці й селекції рослин, генетичній інженерії, біотехнології та фізіологічній генетиці, розробці теорії індукованої мутаційної мінливості рослин.

Головним напрямом досліджень В.В. Моргуна було і залишається генетичне поліпшення найважливіших для України сільськогосподарських культур — пшениці й кукурудзи. Володимир Васильович розвинув теорію індукованої мутаційної мінливості, обґрунтував новий напрям генетичного поліпшення рослин — мутаційну селекцію. Йому належить



Академік НАН України
Володимир Васильович Моргун

пріоритет в установленні мутаційної активності низки хімічних речовин і фізичних чинників, у тім числі й чинників навколишнього середовища. Вчений розкрив генетичну природу мутацій, створив унікальні форми рослин, які ознаменували розвиток окремих напрямів генетико-селекційних досліджень. Загального визнання набули праці В.В. Моргуна з питань теорії і методів гетерозисної селекції кукурудзи, створення нового типу напівкарликових сортів озимої пшениці, які започаткували «зелену революцію» в Україні. Йому належить першість у розробці методів практичного використання індукованих мутантів, а також у розвитку наукових основ ведення насінництва мутантних сортів сільськогосподарських культур.

Титанічна працездатність та надзвичайна наукова інтуїція дали змогу вченому створити 116 сортів і гібридів рослин. Вперше за всю історію Державного сортовипробування України сорти селекції В.В. Моргуна Смуглянка, Золотоколоса та Фаворитка сформували рекордний урожай зерна — 115—124 ц/га. У виробничих умовах (фермерське господарство «Ладіс» у Черкаській обл.) на площі 136 га зібрано урожай зерна пшениці сорту Фаворитка 131,8 ц/га. Це рекордний урожай зерна пшениці за всю багатоміліонну історію України.

Сорти озимої пшениці, жита, тритикале, гібриди кукурудзи селекції В.В. Моргуна вже 30 років висіваються на полях України та країн СНД. Площа посівів цих сортів у різні роки становила 1—5,5 млн га, що є вагомим внеском у вирішення питань продовольчої безпеки нашої держави.

На сьогодні очолюваний академіком В.В. Моргуном Інститут фізіології рослин і генетики НАН України вийшов на принципово новий рівень впровадження наукових досягнень у виробництво. Інститут є флагманом Національної академії наук України із наукових розробок для вирішення проблем аграрного сектору. В.В. Моргун започаткував ефективну форму ознайомлення з науковими розробками Інституту —



З президентом НАН України Б.Є. Патеном на «Дні поля»



В оточенні журналістів на «Дні поля»

проведення щорічних міжнародних науково-практичних конференцій «День поля», спільно зі швейцарською фірмою «Сингента» виступив організатором «Клубу 100 центнерів», який став школою новітніх агротехнологій. Створена в Інституті колекція цінних зразків озимої пшениці й кукурудзи включена до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання. З ініціативи В.В. Моргуна спільним наказом Президії НАН України та Міністерства агропромислової політики



Презентація досягнень Інституту на «Виставці досягнень НАН України»

України було створено мережу базових господарств Інституту фізіології рослин і генетики НАН України в різних агрокліматичних зонах, метою якої є вирощування високоякісного насіння та впровадження у сільсько-господарське виробництво країни нових високопродуктивних сортів озимої пшениці й гібридів кукурудзи селекції Інституту.

В.В. Моргун зробив вагомий внесок у скарбницю наукових знань — він автор понад 480 наукових праць, у тім числі 8 монографій та більш як 140 авторських свідоцтв і патентів. Учений є головним редактором низки фундаментальних наукових видань з генетики, селекції та фізіології рослин. Володимир Васильович підтримує тісні наукові зв'язки з колегами багатьох країн, бере активну участь у міжнародній співпраці з науковими установами близького і далекого зарубіжжя.

В.В. Моргун — талановитий організатор науки, досвідчений вихователь наукових кадрів. Під його керівництвом захищено 17 кандидатських і 6 докторських дисертацій. Володимир Васильович — засновник і керівник широковідомої наукової школи з експериментального мутагенезу й теоретичних основ селекції рослин.

Багато сил та енергії В.В. Моргун віддає науково-організаційній діяльності, координує наукові дослідження з питань фізіології, генетики і селекції рослин. Упродовж багатьох років він був заступником академіка-секретаря і членом Бюро Відділення загальної біології НАН України, а в 2009 р. обраний академіком-секретарем цього Відділення. Володимир Васильович є членом Міжвідомчої комісії з питань біологічної та генетичної безпеки при РНБО України, Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, Колегії Мінагрополітики, Експертної ради Державної служби з охорони прав на сорти рослин, президентом Українського товариства фізіологів рослин. Неодноразово обирався президентом Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова, є головою спеціалізованої ради Інституту фізіології рослин і генетики НАН України із захисту докторських і кандидатських дисертацій, головним редактором журналу «Физиология и биохимия культурных растений», членом редколегій серії фахових біологічних журналів.

Наукові досягнення В.В. Моргуна та переконливий внесок у розвиток вітчизняної науки принесли йому заслужений авторитет і повагу. За визначні особисті заслуги перед Українською державою у створенні й широкому впровадженні високопродуктивних сортів зернових культур, багаторічну плідну наукову та громадську діяльність у 2008 р. указом Президента України В.В. Моргуну присвоєно звання Героя України з врученням ордена Держави. Він нагороджений орденом «Знак Пошани», орденом Жовтневої Революції, орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, нагрудним знаком «Знак Пошани» Мінагрополітики та Київського міського голови, почесними грамотами президента Національної академії наук України, численними медалями, дипломами і грамотами. Йому присвоєно звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (1998 р.), вчений — двічі лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1982 р., 1997 р.), лауреат Державної премії СРСР у галузі науки і техніки (1986 р.), премії президентів академії наук України, Білорусі і Молдови (2002 р.), премії імені В.Я. Юр'єва НАН України. Його наукова й педагогічна діяльність високо оцінена в Україні та за її межами. Він обраний почесним академіком Угорської академії наук, почесним професором низки вищих навчальних закладів України.



З високою державною нагородою

В останні роки В.В. Моргун вирішує питання продовольчої безпеки держави, відстоює її інтереси й незалежність у галузі селекції рослин і насінництва, створення та широкого впровадження нових перспективних сортів озимої пшениці й гібридів кукурудзи в аграрний сектор країни.

Володимир Васильович святкує свій ювілей у розквіті творчого піднесення, озброєний сучасними ідеями і методами, як завжди скерований на подальший розвиток науки та примноження добробуту народу України.

Громадськість Інституту, колеги, учні, редакція та редакційна колегія журналу «Физиология и биохимия культурных растений» щиро та сердечно вітають Володимира Васильовича з ювілеєм!

Бажаємо Вам, шановний Володимире Васильовичу, міцного здоров'я, благополуччя, невичерпного джерела енергії, нових вагомих здобутків, здійснення усіх задумів і починань.

*РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ЖУРНАЛУ
«ФИЗИОЛОГИЯ И БИОХИМИЯ КУЛЬТУРНЫХ РАСТЕНИЙ»*